

יום ב', י"א בסיון תשס"ד (31 במאי)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

"דע מאין באת...": [על המתרחש בעולם היהודי במאה ה-17 לסה"נ]

אנוסי ספרד ופורטוגל שהיגרו לאמסטרדם, החלו בראשית המאה ה-17 לקיים בגלוי את מצוות היהדות, והודות ליחסם הליברלי של שלטונות הולנד בעקבות נצחונם של הזרם הפרוטסטנטי המתון, התארגנו בקהילה יהודית גלויה. לראשונה מאז גירוש ספרד [ב-1492] נבחר בשנת 1608 רב לקהילה – רבי יוסף פארדו מוונציה. ב-1627 הקים מנשה בן ישראל בית דפוס עברי, ועד מהרה הפכה אמסטרדם מרכז חשוב להדפסת ספרים עבריים. יהודי אמסטרדם היו מעורבים כמעט בכל תחומי המסחר בעיר. הקשרים הטובים שפיתחו עם קהילות יהודיות במרכז אירופה ובמזרחה, סייעו להם בעסקים. כן יצרו הסוחרים היהודים מאמסטרדם קשרי מסחר עם שליטי איטליה וצפון אפריקה ואף עם מלכי ספרד ופורטוגל – המדינות מהן גורשו. אחד מתחומי המסחר הבולטים של יהודי אמסטרדם היה ענף היהלומים. היהודים רכשו את היהלומים הגולמיים מסוחרים פורטוגלים, שהביאו אותם מאפריקה ומהמזרח, ואומנים יהודים עסקו בליטושם. הקהילה היהודית באמסטרדם היתה בתוך עשרות השנים לאחת העשירות באירופה. יהודים החזיקו במניותיה של חברת הודו המזרחית, ולקראת סוף המאה ריכזו בבעלותם רבע ממניות החברה.

ארבעת בני משפחת פליאג'י, דור שני לגולי פורטוגל, שימשו נציגיו הבכירים של מלך מרוקו, מולאי זיידאן, בבירות אירופה. הבכיר שבהם, שמואל פליאג'י, חתם בשנת 1610 על ההסכם המסחרי הראשון בין מרוקו לבין הולנד. בני המשפחה סחרו בעיקר במטענים שנשדדו מאוניות, ותמורתן קיבלה מרוקו נשק ותחמושת. בשנת 1614, כשהפליג בראש צי של שלוש ספינות ספרדיות שנלקחו שלל בים התיכון, פרצה בים סערה גדולה, ושמואל פליאג'י נאלץ לבקש מחסה בנמל פלימות שבאנגליה. שגריר ספרד בבריטניה דרש את מעצרו של "שודד הים היהודי". במשפטו, שזכה להד בינלאומי רחב, טען פליאג'י כי פעל בשם מלך מרוקו, וכי השוד הימי היה פעולה צבאית במסגרת המלחמה המתנהלת בין מרוקו לבין ספרד. בסופו של דבר, הוברח שמואל פליאג'י מבריטניה לפני תום המשפט בזכות מכתב חסינות שניתן לו מטעם מלך בריטניה ומלך מרוקו.

במהלך המאה ה-17, לאחר מאה שנות פריחה, החלה שקיעתו של היישוב היהודי באימפריה העות'מאנית, והתרופף מעמדה האיתן של הקהילה החזקה והעשירה. הדבר בלט בעיקר על רקע עליית כוחם של הנוצרים באימפריה – היוונים, הארמנים והנוצרים דוברי הערבית. במקומות רבים נדחקו היהודים מתחומי המסחר והכלכלה, ואת מקומם תפסו יזמים וסוחרים נוצרים, שהחלו להשתלט על הסחר הימי עם אירופה. הודות לכך, התעצמו קשריהם של הנוצרים עם מרכזי המסחר והמדע בארצות אירופה, והתרחבו אופקיהם והשכלתם. בה בשעה גבר והלך בידודו של היישוב היהודי בטורקיה, וניתקו קשריו עם מרכזי ההלכה, ההשכלה והמסחר. הגירת היהודים אל האימפריה העות'מאנית התמעטה ביותר לאור השיפור שחל במצבם של יהודי אירופה, וגם בכך יש לתלות את התרופפותה של הקהילה היהודית בטורקיה. פגיעה בחוסנה הרוחני גרמה גם

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננה עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ב', י"א בסיון תשס"ד (31 במאי)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

התאסלמותו של משיח השקר שבתאי צבי. התקווה העצומה שהפיח במאמיניו נתחלפה
עד מהרה במפח נפש גדול ובייאוש עמוק.
[ואלה תולדות...2000]

”כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננה עד עולם סלה.” [תהלים מ"ח 9]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל